

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

проф. Чорний О. О.

_____ (підпис)

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ВЧЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

Освітня програма підготовки бакалаврів спеціальності 052 «політологія»

(назва освітньої програми для обов'язкових дисциплін)

2021 – 2022 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри
права, філософії та політології
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «27» серпня 2021 року.

Розробник: канд. політ. наук, доцент Костирєв А. Г.
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

«Історія політичних вчень» є базовою нормативною дисципліною, яка охоплює історію виникнення, становлення і розвитку теоретично оформлених знань про світ політичного, закономірності їх розвитку та практичного втілення в суспільному житті Стародавнього Сходу, античного світу, Західної Європи та США від появи перших держав до Нового часу.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є класична політична думка. Предметом її вивчення у запропонованому курсі є ті аспекти філософської думки зарубіжних мислителів від стародавніх часів до початку XIX століття, які стосуються політичної сфери суспільного життя.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія політичних вчень» є формування у студентів відповідних загальних і спеціальних компетентностей та досягнення програмних результатів, визначених стандартом вищої освіти (СВВ) за спеціальністю 052 «Політологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» (Наказ МОН України від 20 липня 2020 року № 911), які стосуються знання історії, закономірностей та етапів розвитку предметної сфери політичної думки, розуміння її проблематики, цінностей та досягнень, опанування категоріально-понятійним апаратом та аналітично-дослідницьким інструментарієм, що були напрацьовані протягом століть від стародавніх часів до початку формування політології як науки, та вміння використовувати ці знання для аналізу і вирішення питань сучасної політичної теорії та практики.

Відповідно до означеної мети основними завданнями постають:

- засвоєння базових положень політичних вчень, які були сформовані у державах Стародавнього Сходу, Греції та Римі;
- оволодіння знаннями політичних ідей, народжених у Європі епохи Середньовіччя та Відродження;
- оволодіння знаннями політичних аспектів світоглядних ідей, народжених в Україні часів Середньовіччя та Відродження;
- творче осмислення наукових підходів західної політичної думки Нового часу (XVII – початок XIX ст.);
- критичне осмислення політичних ідей та практик, що набули розвитку в Україні Нового часу (козацької доби);
- формування вмінь та навичок використовувати отримані знання для самостійного аналізу суспільно-політичних явищ та процесів;
- виховання громадян демократичної держави з високим рівнем політичної свідомості та культури.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	8	8
Кількість годин:	240	240
- лекції	32	22
- практичні / семінарські	28	18
- самостійна робота студента	180	200

Статус навчальної дисципліни

нормативна.

Передумови для вивчення дисципліни полягають у знанні шкільних курсів «Людина і світ» та «Всесвітня історія».

Очікувані результати навчання

Згідно зі стандартом вищої освіти (СВВ) за спеціальністю 052 «Політологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» (Наказ МОН України від 20 липня 2020 року № 911) та з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Знати:

- витоки та зміст основних філософських парадигм щодо розуміння сутності політики та держави, а також співвідношення моралі, політики та права;
- основні етапи розвитку політичної думки, концепції та теорії класиків зарубіжної політичної думки, а також мислителів, які жили на українській землі, від стародавніх часів до Нового часу;
- основні категорії та поняття, сформульовані політичними мислителями минулого;
- основні одвічні проблеми, які існують у площині організації суспільної взаємодії, зокрема, у політичній сфері, а також підходи до їх формулювання та розв'язання, котрі були запропоновані на різних етапах розвитку людства різними політичними вченнями;
- запропоновані класиками політичної думки формулювання сутності, походження, мети і засобів політичної влади та держави, вимог до правителя, еліт і підданих, рекомендації щодо оптимальних форм політичної взаємодії та вміння екстраполювати їх на події сьогодення;
- основні підходи та динаміку змін щодо ставлення та розуміння сутності демократії, прав та свобод людини від античності до Нового часу;
- політико-правові та прикладні аспекти політичних вчень минулого, методи політичної комунікації, які використовували мислителі та політичні діячі;
- методологічні підходи, які були запроваджені видатними філософами для вивчення теоретичних та практичних проблем у політичній сфері суспільного життя у минулому.

Вміти:

- критично оцінювати внесок мислителів минулого у політичну науку та можливості його застосування у сучасності, а також інтерпретацію їхніх думок сучасними дослідниками;
- пояснити події політичного життя, ґрунтуючись на теоретичному фундаменті політичних вчень минулого;
- використовувати знання проблематики історії політичних вчень у дискусійному форматі;
- складати план, формулювати усні виступи, оформляти письмові роботи (тези, есе, реферати) у відповідності до методичних рекомендацій та вимог ДСТУ;
- використовувати епічні (міфологічні, біблійні, історичні) образи, які були розглянуті під час вивчення матеріалу, яскраві вислови мислителів античності, Ренесансу та Просвітництва у своїх усних виступах та текстах;
- використовувати Інтернет-ресурси для пошуку навчальних матеріалів, наукових та публіцистичних статей з історії зарубіжних політичних вчень;
- залучатися та організовувати спілкування у процесі онлайн-навчання.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається здатністю

студента охарактеризувати етапи розвитку зарубіжної політології, розкрити зміст основних політологічних теорій, описати базові методи політологічних досліджень, а також вмінням на основі узагальнення засвоєних теоретичних положень та методів представити власний аналіз суспільно-політичних проблем.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики
90 – 100	A	відмінно
83 – 89	B	добре
75 – 82	C	
68 – 74	D	задовільно
60 – 67	E	
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики результатів навчання

У якості засобів оцінювання та методів демонстрування результатів навчання використовуються:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- усні відповіді, реферати;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі					
		л	пр	лаб.	інд.	срс		л	пр	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1. Історія політичних вчень у державах Стародавнього Сходу, Греції та Римі.													
Тема 1. Політичні вчення Стародавнього Китаю.	14	2	2			10	15	2					14
Тема 2. Політичні ідеї Сократа і Платона.	16	2	2			12	15	2	2				12
Тема 3. Політичне вчення Арістотеля.	16	2	2			12	15	2	2				12
Тема 4. Основні напрями політико-правової думки у Стародавньому Римі.	14	2	2			10	15						15
Модуль 2. Політична думка у Західній Європі епохи Середньовіччя та Відродження.													
Тема 5. Фома Аквінський: погляди на державу, право і закон.	14	2				12	15						15
Тема 6. Основи політичної науки у творах Ніколо Макіавеллі.	16	2	2			12	15	2	2				11
Тема 7. Європейська політична думка часів Відродження.	14	2	2			10	15						15
Модуль 3. Західна політична думка Нового часу (XVII – початок XIX ст.).													
Тема 8. Політико-правові концепції у Голландії.	16	2	2			12	15	2	2				11
Тема 9. Політичні вчення у Британії.	16	2	2			12	15	2	2				11
Тема 10. Політичні теорії у Франції.	16	2	2			12	15	2	2				11
Тема 11. Політико-правові аспекти у німецький класичній філософії.	16	2	2			12	15	2	2				11
Тема 12. Основні напрями американської політичної думки у США в період боротьби за незалежність.	12	2				10	15						15

Модуль 4. Політичні ідеї в Україні в епоху Середньовіччя, Ренесансу та Нового часу.											
Тема 13. Політична проблематика у творах мислителів давньої Русі.	14	2	2			10	15	2			11
Тема 14. Політична думка на українських землях у часи Відродження.	14	2	2			10	15	2			15
Тема 15. Політична думка в Україні XVII – початку XVIII ст.	16	2	2			12	15	2	2		11
Тема 16. Українська політична думка епохи Просвітництва (друга половина XVIII ст.).	16	2	2			12	15	2	2		11
Усього годин	240	32	28			180	240	22	18		200

Рекомендовані джерела:

Навчальні посібники:

1. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. *Історія політичних вчень*: Навч. посібник. Київ: «Професіонал», 2006. 432 с.
2. Горбатенко В. П., Остапенко М. А., Горбатенко І. А. *Історія політичної думки в Україні*: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2007. — 128 с.
3. *Історія політичної думки*: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [І. В. Алексеєнко, Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна]. Львів: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с.
4. *Історія політичної думки України*: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. — Львів: Новий Світ-2000, 2017. — 632 с.
5. *Історія політичної думки* : навч. енцикл. слов.-довід. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]. Львів : Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
6. *Історія політичної думки*: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т.1.: Від зародження до початку ХХ ст. 404 с.
7. *Історія України в особах: ІХ–ХVІІІ ст.* Київ: Україна, 1993. 396 с.
8. Кирилюк Ф. М., Батрименко О. В. *Історія зарубіжних політичних вчень*. Київ ХХІ століття: Діалог культур. 2005. 254 с.
9. Половець В. М., Мисюра О. О. *Політологія*. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів гуманітарних і природничих факультетів. Чернігів, 2014. 212 с.
10. Салтовський О. І. *Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя)* Київ: Вид-во ПАРАПАН, 2002. 396 с. URL: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
11. Шляхтун П. П. *Політологія (теорія та історія політичної науки)*. Київ, Либідь. 2008. 575 с. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-52.html>
12. Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. *Історія політичних і правових вчень*: Навч. посіб. КиївЖЮрінком, 2001. 191 с.
13. Юристовський О. І. *Нарис історії політичної думки України* : навч. посіб. Львів : Вид-во «ОліС-плюс», 2001. 272 с.
14. Яремчук В. *Політична думка на вітчизняних теренах у домодерну добу (Х – середина ХVІІ століть)*. *Політична наука в Україні. 1991–2016* : у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса ; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. Київ: Парлам. вид-во, 2016. С. 155–170.
15. *The Cambridge History of Greek and Roman Political Thought*. Ed. by Christopher Rowe, Malcolm Schofield, With Simon Harrison, Melissa Lane. Cambridge University Press. Published online: 28 March 2008, Print publication: 11 May 2000. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/cambridge-history-of-greek-and-roman-political-thought/54E18E281F4A2046DBF55D7AF4B63927>
16. *The Cambridge History of Medieval Political Thought c.350–c.1450*. Ed. by J. Н. Burns. Cambridge University Press. Published online: 28 March 2008, Print publication: 19 May 1988. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/cambridge-history-of-medieval-political-thought-c350c1450/CE2E01B3A3CFD56EE534137BC610FB3C>
17. *The Cambridge History of Political Thought 1450–1700*. Ed. by J. Н. Burns, With Mark Goldie. Cambridge University Press. Published online: 28 March 2008, Print publication: 26

- July 1991. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/cambridge-history-of-political-thought-14501700/A31059735105E1036E689635BBC98CE9>
18. Korab-Karpowicz, W. Julian. *On the History of Political Philosophy: Great Political Thinkers from Thucydides to Locke*. Routledge, 2015. URL: https://books.google.com.ua/books?id=F_coCgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=%22On+the+History+of+Political+Philosophy:+Great+Political+Thinkers+from+Thucydides+to+Locke%22&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=%22On%20the%20History%20of%20Political%20Philosophy%3A%20Great%20Political%20Thinkers%20from%20Thucydides%20to%20Locke%22&f=false.
  19. Strauss, Leo, and Joseph Cropsey, eds. *History of political philosophy*. University of Chicago Press, 2012 (reprint). URL: https://books.google.com.ua/books?id=E7mScxst9UoC&printsec=frontcover&dq=%22History+of+political+philosophy%22&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=%22History%20of%20political%20philosophy%22&f=false/

Першоджерела:

1. Аквинський, Фома. *Сумма теології*. / С. И. Еремеев: перевод, редакция, примечания. Киев: Ника-Центр, 2010. 432 с. URL: <https://azbyka.ru/otechnik/konfessii/summa-teologii-tom-8/12>.
2. Аристотель. *Политика* / Пер. с др. греч. С. А. Жебелев. РоксBook, 2018. URL: https://librebook.me/politika_1
3. Гегель, Георг Фридрих. *Философия права* / Пер. с нем. Б.С. Столпнер. Москва: Юрайт, 2018. 524 с. URL: <http://pavroz.ru/files/HegelPhilprava.pdf>
4. Гоббс, Томас. *Левіафан*. Київ: Дух і літера, 2000. 606 с. URL: <http://aps-m.org/wp-content/uploads/2017/03/%D0%B3%D0%BE%D0%B1%D0%B1%D1%81.pdf>
5. Гроций, Гуго. *О праве войны и мира*. URL: https://www.civisbook.ru/files/File/Groziy_Kn2.pdf
6. Гізель Інокентій (1600–1683). *Вибрані твори* : у 3 т. Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського [та ін.]. Київ, Львів : Свічадо, 2009. 358 с.
7. Договори і постанови прав і свобод військових між Ясновельможним Його Милості паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорізького, і між генеральними особами, полковниками і тим же Військом Запорізьким з повною згодою з обох сторін. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/001_003#Text
8. Кампанелла, Томаззо. *Місто Сонця*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3439>
9. Кант, Іммануїл. *К вечному миру*. URL: https://www.civisbook.ru/files/File/Kant_K_vechnomu_miru.pdf
10. Кант, Іммануїл. *Критика практического разума*. Москва: Эксмо, 2015. 240 с. URL: http://loveread.me/view_global.php?id=89618
11. Конфуций. *Луньюй*. Москва: Эксмо – 2003. 464 с. URL: https://modernlib.net/books/konfuciy/lun_yuy/read/
12. Локк, Джон. *Два трактати про врядування*. Київ: Основи, 2001. 274 с. URL: <https://toloka.to/t51425>
13. Мак'явелі, Нікколо. *Флорентійські хроніки. Державець* / пер. з італ. А. Перепаді. Харків: Фоліо, 2007. URL: <http://aps-m.org/wp-content/uploads/2017/03/Derzhavets.pdf>

14. Монтескье, Шарль-Луи. *О духе законов*. Москва: Мысль, 1999. 674 с. URL: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/istorija_prosveshhenie/volter_filosofskie_traktaty_i_dialogi/11-1-0-3502
15. Мор, Томас. *Утопия*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3752>
16. Мэдисон, Джеймс, Гамильтон, Александр, Джей, Джон. *Федералист*. Москва: Прогресс, 1994. 159 с. URL: <https://www.litmir.me/bd/?b=574711>
17. Платон. *Держава* / пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи, 2000. 355 с. URL: <http://aps-m.org/wp-content/uploads/2017/03/Derzhava.compressed.pdf>
18. Руссо, Жан-Жак. *Об Общественном договоре, или Принципы политического Права*. URL: https://www.civisbook.ru/files/File/Russo_O_dogovore.pdf
19. Слово о полку Ігоревім / упоряд., вст. стаття, підготовка давньорус. тексту, прим. Л. Махновця. Київ : Дніпро, 1983. 220 с.
20. Спиноза, Бенедикт. *Богословско-политический трактат*. URL: <https://mybook.ru/author/benedikt-spinoza/bogoslovsko-politicheskij-traktat/>

Програму склав

доц. Костирєв А. Г.